

NHẬN DIỆN NHỮNG RÀO CẢN TRONG ĐỔI MỚI SÁNG TẠO CỦA CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM

■ TS. TRẦN MINH SƠN*

Đặt vấn đề

Theo báo cáo của Trung tâm Đổi mới sáng tạo quốc gia (NIC), đổi mới sáng tạo của các doanh nghiệp đã mang đến những tác động tích cực trong nền kinh tế quốc dân, đóng góp tới 95% vào mức độ cạnh tranh của nền kinh tế; 66% giá trị đổi mới sáng tạo sẽ tác động đến cuộc sống người dân¹... Mặc dù vậy, hành trình đổi mới sáng tạo của doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Việt Nam còn nhiều điểm nghẽn, bất cập pháp lý. Bài viết tiếp cận các nguồn vốn đầu tư cho đổi mới sáng tạo của các doanh nghiệp Việt Nam nói chung, đặc biệt, doanh nghiệp nhỏ và vừa nói riêng trong giai đoạn hiện nay, thực tiễn hệ thống pháp luật Việt Nam, từ đó, đưa ra một số đề xuất, kiến nghị nhằm giải quyết xung đột pháp luật, thúc đẩy hoạt động và đổi mới sáng tạo ở các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong thời gian tới.

1. Vai trò của doanh nghiệp nhỏ và vừa đối với hoạt động đổi mới sáng tạo trong nền kinh tế Việt Nam

Trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam ngày nay, sự tồn

tại của nhiều hình thức tổ chức sản xuất, kinh doanh, nhiều loại hình doanh nghiệp có quy mô và cấp độ khác nhau là không thể tránh khỏi. Mỗi loại hình kinh doanh có những đặc điểm riêng, nhưng so với các doanh nghiệp lớn, doanh nghiệp nhỏ và vừa có những lợi thế sau: (i) tận dụng tất cả các nguồn lực địa phương; (ii) sức sống tự phát và mãnh liệt; (iii) khả năng thích ứng cao trong mọi điều kiện; (iv) linh hoạt, dễ thích ứng với những thay đổi trong môi trường.

Ngoài ra, với sự năng động vốn có của mình, các doanh nghiệp nhỏ và vừa có thể dễ dàng tiếp cận thị trường tín dụng không chính thức, nơi các hoạt động tín dụng diễn ra ngoài khuôn khổ pháp lý hoặc không chịu sự giám sát của Chính phủ ở tất cả các cấp và trên thực tế, thị trường phi chính thức đã trở thành một trong những nguồn huy động vốn chính của các doanh nghiệp.

Trên cơ sở đó, xét về vấn đề đổi mới sáng tạo, vai trò của doanh nghiệp nhỏ và vừa đối với đổi mới sáng tạo trong nền kinh tế Việt Nam như sau: các doanh nghiệp nhỏ và vừa

* Chuyên viên cao cấp Bộ Tư pháp, Chủ tịch HĐCV Trung tâm Trọng tài thương mại quốc tế PACC

1. Thùy Dương, Quốc Toàn, “Đổi mới sáng tạo đóng góp tới 95% mức độ cạnh tranh của nền kinh tế”, <https://vjst.vn/vn/tin-tuc/8019/doi-moi-sang-tao-dong-gop-toi-95--muc-do-can-phanh-cua-nen-kinh-te.aspx>, truy cập ngày 19/01/2025.

đã trở thành một phần không thể thiếu trong nền kinh tế toàn cầu, đặc biệt, trong bối cảnh hiện nay, khi thế giới đang chứng kiến những bước tiến vượt bậc về công nghệ và toàn cầu hóa. Những doanh nghiệp nhỏ và vừa không chỉ đơn thuần là những công ty mới thành lập mà còn là những nguồn lực quan trọng cho sự phát triển kinh tế - xã hội và công nghệ. Cụ thể, doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp đổi mới sáng tạo (startup) có các vai trò sau:

Thứ nhất, đóng góp vào tổng sản phẩm trong nước (GDP) và tạo việc làm.

Doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp đổi mới sáng tạo đóng góp đáng kể vào GDP quốc gia thông qua việc tạo ra doanh thu và việc làm mới. Trong năm 2024, bất chấp những thách thức từ bối cảnh kinh tế toàn cầu và trong nước, các startup Việt Nam cho thấy sự linh hoạt và khả năng thích ứng cao. Các nhà đầu tư dường như đang trở nên thận trọng hơn, tập trung vào các startup có mô hình kinh doanh bền vững và hiệu quả, điều này phản ánh xu hướng chung toàn cầu về việc “chạy đua” vào chất lượng thay vì số lượng.

Về mặt đầu tư, các con số cụ thể cho thấy, sự gia tăng đáng kể trong vốn đầu tư vào các công ty công nghệ Việt Nam, trong đó, nguồn vốn đầu tư trực tiếp từ nước ngoài (FDI) vào Việt Nam đã đạt gần 31,4 tỷ USD trong 11

tháng đầu năm 2024, với FDI giải ngân ước tính khoảng 21,7 tỷ USD, tăng 7,1% so với cùng kỳ năm 2023. Điều này đã giúp Việt Nam ghi tên vào top 15 quốc gia đang phát triển thu hút nhiều FDI nhất thế giới². Sự tăng trưởng này không chỉ thúc đẩy sự phát triển của ngành công nghệ mà còn khẳng định vai trò của Việt Nam như một “điểm nóng” mới cho các hoạt động khởi nghiệp trong khu vực.

Thứ hai, kích thích đầu tư và phát triển công nghệ.

Các doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp đổi mới sáng tạo, đặc biệt, trong lĩnh vực công nghệ, đã trở thành trọng tâm chính trong việc thu hút đầu tư tại Việt Nam. Trong năm 2024, Việt Nam đã trở thành điểm đến mới của các tập đoàn công nghệ toàn cầu... Nguồn vốn FDI trong năm 2024 phần lớn tập trung vào các ngành có giá trị cao như điện tử, chất bán dẫn và công nghệ xanh. Các chuyên gia dự đoán xu hướng này có khả năng sẽ tiếp tục trong năm 2025³.

Thứ ba, đóng góp vào sự phát triển bền vững và giải quyết các vấn đề xã hội.

Các doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy phát triển bền vững và giải quyết các vấn đề xã hội bằng cách tập trung vào những sáng kiến thân thiện với môi trường và có ích cho cộng đồng. Sự phát triển của các sản phẩm

2. Đức Trung, “*Tình hình thu hút đầu tư nước ngoài 11 tháng năm 2024*”, <https://www.mpi.gov.vn/portal/Pages/2024-12-4/Tinh-hinh-thu-hut-dau-tu-nuoc-ngoai-11-thang-nam-2024.aspx>, truy cập ngày 19/01/2025.

3. Ngọc Mai, “*Hơn 170 dự án FDI ngành bán dẫn đăng ký đầu tư ở Việt Nam*”, <https://tienphong.vn/hon-170-du-an-fdi-nganh-ban-dan-dang-ky-dau-tu-o-viet-nam-post1706477>, truy cập ngày 19/01/2025.

thay thế thịt từ thực vật bởi các công ty như Beyond Meat và Impossible Foods là ví dụ điển hình cho thấy, các startup có thể làm thế nào để đáp ứng nhu cầu ngày càng tăng của người tiêu dùng đối với lựa chọn thực phẩm bền vững, đồng thời, giảm thiểu tác động tiêu cực đến môi trường.

Thứ tư, xúc tác cho sự đổi mới trong chính sách công.

Sự thành công của các doanh nghiệp khởi nghiệp không chỉ góp phần thúc đẩy kinh tế mà còn là xúc tác quan trọng cho sự đổi mới trong chính sách công. Chính phủ đã triển khai hàng loạt chính sách và sáng kiến hỗ trợ mạnh mẽ để tạo môi trường thuận lợi cho các startup. Điển hình là Quyết định số 844/QĐ-TTg ngày 18/5/2016 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án “Hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo quốc gia đến năm 2025” (Quyết định số 844/QĐ-TTg), được sửa đổi, bổ sung một số điều bởi Quyết định số 188/QĐ-TTg ngày 09/02/2021 của Thủ tướng Chính phủ, nhằm thiết lập hệ sinh thái khởi nghiệp quốc gia với việc cung cấp hỗ trợ tài chính lên đến 42 triệu USD cho khoảng 800 dự án khởi nghiệp và 200 doanh nghiệp⁴.

Như vậy, vai trò của doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp trong nền kinh tế quốc gia không chỉ giới hạn ở việc góp phần vào GDP, tạo việc làm... mà còn thúc đẩy đổi mới công

nghệ, tăng cường cạnh tranh, kích thích đầu tư và phát triển bền vững. Sự linh hoạt, đổi mới và tinh thần kinh doanh của các startup là “chìa khóa” để đạt được sự phát triển kinh tế lâu dài và toàn diện.

2. Hệ thống pháp luật và những rào cản trong hoạt động đổi mới sáng tạo ở các doanh nghiệp nhỏ và vừa tại Việt Nam

2.1. Quy định pháp luật Việt Nam về hoạt động đổi mới sáng tạo và thực tiễn

Hiện nay, đổi mới sáng tạo được xem là một trong những chỉ số quan trọng để đo lường và đánh giá hiệu suất hoạt động của nền kinh tế, là yếu tố quyết định cho sự tiến bộ của mỗi quốc gia. Với cam kết cao về đổi mới sáng tạo, Việt Nam đang ngày càng cải thiện các yếu tố thúc đẩy đổi mới sáng tạo trong doanh nghiệp nói chung, trong đó có doanh nghiệp nhỏ và vừa một cách hiệu quả. Quốc hội và Chính phủ ngày càng quan tâm lớn đến đổi mới sáng tạo trong các doanh nghiệp thông qua việc xây dựng và ban hành các chiến lược, chính sách, kế hoạch khoa học, công nghệ, như: Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017; Nghị định số 80/2021/NĐ-CP ngày 26/8/2021 của Chính phủ quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa; Nghị quyết số 35/NQ-CP ngày 16/5/2016 của Chính phủ về hỗ trợ và phát triển doanh nghiệp đến năm 2020; Quyết định số 844/QĐ-TTg; Nghị

4. Đặng Đức Thành, “Doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo: Động lực phát triển kinh tế”, <https://tphcm.chinhphu.vn/doanh-nghiep-khoi-nghiep-doi-moi-sang-tao-dong-luc-phat-trien-kinh-te-101240603170917886.htm>, truy cập ngày 19/01/2025.

định số 38/2018/NĐ-CP ngày 11/3/2018 của Chính phủ quy định chi tiết về đầu tư cho doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp sáng tạo; Quyết định số 749/QĐ-TTg ngày 03/6/2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030; Quyết định số 569/QĐ-TTg ngày 11/5/2022 của Thủ tướng Chính phủ ban hành Chiến lược phát triển khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đến năm 2030; Nghị quyết số 02/2022/NQ-CP ngày 10/01/2022 của Chính phủ về những nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu cải thiện môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia năm 2022; Quyết định số 665/QĐ-BKHCN ngày 10/4/2023 của Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ về việc điều tra đổi mới sáng tạo trong doanh nghiệp năm 2023.

Với những nỗ lực và sự quan tâm lớn của Chính phủ, đổi mới sáng tạo trong doanh nghiệp nước ta đã đạt được những kết quả tích cực⁵. Việt Nam đã có sự cải thiện trong thứ hạng đầu vào và đầu ra đổi mới sáng tạo vào năm 2024. Thứ hạng đầu vào, gồm: nguồn nhân lực và nghiên cứu, cơ sở vật chất, trình

độ phát triển của thị trường và trình độ phát triển của doanh nghiệp. Đối với thứ hạng đầu ra, gồm: sản phẩm tri thức và công nghệ, sản phẩm sáng tạo đã cải thiện so với năm 2023. Đến nay, Việt Nam đang dần khẳng định vị thế của mình trong cộng đồng quốc tế về đổi mới sáng tạo. Sự cải thiện này là kết quả của quá trình đầu tư vào giáo dục, nghiên cứu và phát triển công nghệ cũng như nỗ lực của các doanh nghiệp trong sáng tạo và cạnh tranh trên thị trường.

Gần đây, nhiều trung tâm khuyến khích và hỗ trợ đổi mới sáng tạo ở Việt Nam liên tiếp thành lập, như: Trung tâm Đổi mới sáng tạo quốc gia (NIC); Trung tâm Đổi mới sáng tạo về Internet vạn vật (IoT Innovation Hub); Trung tâm Hỗ trợ khởi nghiệp sáng tạo quốc gia (NSSC)... Các trung tâm này đã triển khai nhiều chương trình hỗ trợ doanh nghiệp đổi mới sáng tạo, phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo thông qua các hoạt động, như: tổ chức hội thảo, kết nối, chuyển giao công nghệ và số hóa. Các trung tâm này đã có nhiều hoạt động hiệu quả, điển hình là sự hỗ trợ của NIC khi cung cấp cơ sở vật chất, ươm tạo, nâng cao năng lực, hỗ trợ vốn, cổ

5. Ngày 26/9/2024, tại Thụy Sĩ, Tổ chức Sở hữu trí tuệ Thế giới (WIPO) đã công bố Báo cáo Chỉ số Đổi mới sáng tạo toàn cầu (Global Innovation Index 2024 - GII) năm 2024. Theo đó, Việt Nam được xếp hạng 44/133 quốc gia/nền kinh tế, tăng 02 bậc so với năm 2023. Đây là sự tiến bộ đáng kinh ngạc của Việt Nam so với năm 2023. Theo WIPO, Việt Nam được đánh giá cao trong số 07 quốc gia có thu nhập trung bình nhờ vào những tiến bộ đáng chú ý trong lĩnh vực đổi mới sáng tạo trong thập kỷ qua. Việt Nam cũng là một trong ba quốc gia duy nhất đạt thành tích phát triển vượt trội trong 13 năm liên tiếp (Xem: Cục Thông tin khoa học và công nghệ quốc gia, “Chỉ số đổi mới sáng tạo toàn cầu 2024: Việt Nam tiếp tục tăng 2 bậc, xếp hạng 44/133 nền kinh tế”, https://vista.gov.vn/vn-uploads/chien-luoc-phat-trien/2024_10/btld-so10-2024_1.pdf, truy cập ngày 19/01/2025).

vấn và tư vấn giải pháp cho các doanh nghiệp mới và các startup. NIC đã thúc đẩy dòng vốn đầu tư vào hệ sinh thái đổi mới sáng tạo của Việt Nam với tổng số vốn cam kết cho các startup Việt Nam trong giai đoạn 2023 - 2025 là 1,5 tỷ USD đến từ 41 quỹ đầu tư của Hàn Quốc, Nhật Bản, Singapore, Indonesia, Hoa Kỳ và Việt Nam⁶.

2.2. Nhận diện những rào cản trong hoạt động đổi mới sáng tạo ở các doanh nghiệp nhỏ và vừa tại Việt Nam

2.2.1. Từ phía doanh nghiệp

Muốn đổi mới sáng tạo, doanh nghiệp cần có ý tưởng, nghiên cứu phát triển ý tưởng để có thể thương mại hóa, mang lại lợi nhuận. Nói cách khác, doanh nghiệp cần đầu tư vào hoạt động nghiên cứu và phát triển (R&D). Do vậy, chi phí tài chính là một loại rào cản gồm cả nguồn bên trong và bên ngoài. Yếu tố chi phí là yếu tố có tác động rõ nét nhất cản trở hoạt động đổi mới sáng tạo. Bên cạnh rào cản tài chính, rào cản thường gặp khác mà doanh nghiệp phải đối mặt nhiều là thiếu nhân sự đáp ứng các yêu cầu công việc. Chi phí cho nhân sự đổi mới sáng tạo cũng được coi là một đầu tư rủi ro, vì nhân sự có thể rời bỏ doanh nghiệp. Không chỉ vậy, đặc trưng của doanh nghiệp nhỏ và vừa là doanh nghiệp quy mô nhỏ nên có thể có hạn chế về khả năng tổ chức - quản lý, không tạo dựng được môi trường văn hóa doanh nghiệp vững

mạnh gây cản trở sự đổi mới sáng tạo của doanh nghiệp nhỏ và vừa.

2.2.2. Từ môi trường bên ngoài

Môi trường bên ngoài của doanh nghiệp nhỏ và vừa gồm nhiều yếu tố tác động như cạnh tranh, chính sách Chính phủ, môi trường kinh tế vĩ mô... Những thử thách từ môi trường bên ngoài đòi hỏi lãnh đạo doanh nghiệp và ban quản trị phải hiểu được tầm quan trọng của đổi mới sáng tạo trong chiến lược cốt lõi để giúp doanh nghiệp duy trì lợi thế cạnh tranh thị trường.

Thời gian qua, Chính phủ đã nỗ lực xây dựng khung pháp lý khuyến khích đổi mới sáng tạo và hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa đầu tư vào phát triển khoa học, công nghệ. Tuy nhiên, các doanh nghiệp và nhà đầu tư vẫn đối diện với nhiều khó khăn trong quá trình triển khai các dự án phát triển, áp dụng công nghệ mới cũng như đưa sản phẩm khoa học, công nghệ ra thị trường. Bên cạnh đó, còn tồn tại một số bất cập về thể chế, như: quy định pháp lý phức tạp, thủ tục hành chính rườm rà, hệ thống tài chính không linh hoạt, thiếu nguồn nhân lực và kỹ năng chuyên môn... đang là rào cản cho quá trình đổi mới sáng tạo trong các doanh nghiệp nhỏ và vừa ở nước ta. Theo báo cáo của Tổ chức Sở hữu trí tuệ Thế giới (WIPO) năm 2024, chỉ số hiệu quả thực thi pháp luật của Việt Nam và chỉ số chất lượng các quy định pháp luật... đã

6. Trang thông tin điện tử tổng hợp Ban Chính sách, chiến lược Trung ương, “*Tạo động lực tăng trưởng mới*”, <https://kinhtetrunguoc.vn/kinh-te/kinh-tet-vi-mo/tao-dong-luc-tang-truong-moi.html>, truy cập ngày 19/01/2025.

có sự cải thiện đáng kể. Thực trạng này cho thấy, việc duy trì và cải thiện chất lượng các quy định pháp luật là thách thức liên tục đối với hệ thống pháp luật Việt Nam. Quá trình theo dõi, đánh giá các chỉ số này rất quan trọng để định hình và cải thiện hệ thống pháp luật, từ đó, tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển bền vững và công bằng trong xã hội.

Xung đột pháp lý cản trở hoạt động và đổi mới sáng tạo của doanh nghiệp nhỏ và vừa. Mặc dù đổi mới sáng tạo mang lại nhiều cơ hội, song không phải doanh nghiệp nhỏ và vừa nào cũng nắm bắt được. 97% doanh nghiệp Việt Nam trong tổng số khoảng 921.372 doanh nghiệp đang hoạt động là doanh nghiệp nhỏ và vừa⁷, tiềm lực hạn chế, nên việc đầu tư cho đổi mới công nghệ, đổi mới sáng tạo còn gặp nhiều khó khăn, rào cản. Bên cạnh đó, hệ thống pháp luật đang được hoàn thiện, các văn bản pháp luật còn chồng chéo, mâu thuẫn đã tác động không nhỏ đến hoạt động và đổi mới sáng tạo của doanh nghiệp nhỏ và vừa. Cụ thể:

Thứ nhất, bất cập về pháp luật tài chính.

Đó là thiếu nguồn vốn mạo hiểm, một số quy định pháp luật về thủ tục pháp lý khi nhận vốn từ nước ngoài quá phức tạp, nhiều bước kiểm tra, xét duyệt từ cơ quan quản lý; thủ tục đăng ký góp vốn, mua cổ phần, thành

lập doanh nghiệp mất nhiều thời gian (theo quy định tại khoản 4 Điều 65 Nghị định số 31/2021/NĐ-CP thì thời gian để xem xét hồ sơ đăng ký góp vốn của nhà đầu tư nước ngoài là 15 ngày, tuy nhiên nhiều trường hợp trên thực tế nhiều hơn 15 ngày), ví dụ startup công nghệ như Tiki, VNG, Momo đều đăng ký công ty ở nước ngoài để dễ nhận vốn từ quỹ đầu tư nước ngoài. Thêm vào đó, quy trình thẩm định tín dụng của ngân hàng khá phức tạp khiến nhiều doanh nghiệp vừa và nhỏ không thể tiếp cận được nguồn vốn tín dụng như hồ sơ vay vốn cần nhiều giấy tờ như kế hoạch kinh doanh, báo cáo tài chính, hợp đồng đầu ra, trong khi các doanh nghiệp nhỏ và vừa chưa có những bộ phận chuyên nghiệp trong quản lý tài chính, pháp lý. Điều này ảnh hưởng lớn đến đầu tư phát triển công nghệ, sản phẩm mới và đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho doanh nghiệp.

Thứ hai, bất cập về chính sách, pháp luật hỗ trợ thực hiện đổi mới.

Thiếu khung pháp lý và nhân lực chất lượng cao về các giao dịch điện tử và an toàn thông tin: quy định của Luật An ninh mạng năm 2018 và Nghị định số 13/2023/NĐ-CP ngày 17/4/2023 của Chính phủ về bảo vệ dữ liệu cá nhân (Nghị định số 13/2023/NĐ-CP) vẫn còn mang tính nguyên tắc, chưa có hướng

7. Theo số liệu thống kê của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, số lượng doanh nghiệp đang hoạt động tại Việt Nam tính đến ngày 31/10/2024, cả nước có khoảng 921.372 doanh nghiệp đang hoạt động (tăng 2,8% so với cùng thời điểm năm 2023). Xem: Trang thông tin phổ biến, giáo dục pháp luật tỉnh Cà Mau, “*Tình hình hoạt động của các Doanh nghiệp Việt Nam năm 2024*”, [https://pbgdpl.camau.gov.vn/tinh-hinh-hoat-dong-cua-cac-doanh-nghiep-viet-nam-nam-2024.5976#:~:text=,truy cập ngày 19/01/2025](https://pbgdpl.camau.gov.vn/tinh-hinh-hoat-dong-cua-cac-doanh-nghiep-viet-nam-nam-2024.5976#:~:text=,truy%20cập%20ngày%2019/01/2025).

dẫn cụ thể để thực thi một cách hiệu quả như chưa có các tiêu chuẩn cụ thể về bảo vệ dữ liệu thông tin cá nhân như Quy định Bảo vệ dữ liệu chung của Liên minh Châu Âu (GDPR). Nhà nước thiếu nhân lực chuyên môn cao trong giám sát việc thực thi pháp luật về bảo mật và an toàn thông tin; chưa có cơ chế kiểm tra, xử phạt nghiêm minh đối với các vụ rò rỉ thông tin nên doanh nghiệp nhỏ và vừa không chú trọng đến vấn đề rò rỉ thông tin, dẫn đến nhiều vụ rò rỉ dữ liệu lớn, như vụ lộ 17GB dữ liệu khách hàng của Thẻ giới di động (2021), vụ rò rỉ thông tin cá nhân của 10 triệu người Việt Nam (2023) mà không bị xử lý nghiêm khắc. Điều này làm cho nhiều doanh nghiệp vừa và nhỏ có thể rơi vào tình trạng bị đánh cắp thông tin sản phẩm mới, bí mật kinh doanh, tấn công thông tin trên mạng khiến quá trình đổi mới sáng tạo bị chậm đi.

Thêm vào đó, Chính phủ cần quan tâm hơn đối với những doanh nghiệp startup đổi mới vì đây là một trong những tế bào quan trọng của nền kinh tế. Tuy nhiên, trong giai đoạn hiện nay, nhiều startup gặp phải khó khăn về tiếp cận vốn từ quỹ đầu tư nước ngoài hay gọi vốn từ cộng đồng (như đã phân tích ở phần thứ nhất). Vì lẽ đó, cần có những cơ chế cởi mở hơn trong việc kêu gọi vốn, hỗ trợ tài chính cho doanh nghiệp startup.

Thứ ba, bắt cập về pháp luật sở hữu trí tuệ trên môi trường mạng.

Mặc dù đã có quy định về sở hữu trí tuệ, tuy nhiên, trên thực tế thi hành vẫn chưa giảm thiểu được vấn đề vi phạm quyền sở hữu trí tuệ. Điều

tiên quyết của vấn đề này là đã có quy định pháp luật về xử phạt những vi phạm quyền sở hữu trí tuệ nhưng chưa thể triển khai triệt để trên không gian mạng. Vấn nạn sao chép, vi phạm bản quyền không thể kiểm soát được; những trang web lậu, kho sách lậu xâm phạm trực tiếp đến quyền tác giả cũng chưa thấy có những biện pháp xử lý tương xứng thích đáng nên vẫn còn hoạt động một cách công khai.

Thêm vào đó, hàng giả, hàng nhái của các nhãn hàng được bán tràn lan trên các sàn thương mại điện tử, website nhưng hiện nay chưa có những quy định pháp luật có hiệu quả để giảm thiểu tình trạng này. Đồng thời, Việt Nam cũng chưa có những giới hạn, quy định về bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ trong các lĩnh vực trí tuệ nhân tạo.

Từ những phân tích trên thấy, sự phát triển đổi mới sáng tạo của doanh nghiệp luôn phải nắm bắt và thích nghi được với sự phát triển của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0. Tuy nhiên, có rất nhiều rủi ro về hàng hóa, bí mật kinh doanh,... khi doanh nghiệp đổi mới và phát triển trên không gian mạng. Vì lẽ đó, cần phải có những quy định hướng dẫn cụ thể về quyền sở hữu trí tuệ trên không gian mạng đối với từng lĩnh vực, ngành nghề cụ thể để bảo đảm các doanh nghiệp phát triển ổn định, bền vững trong công cuộc đổi mới.

3. Đề xuất, kiến nghị đổi mới tư duy xây dựng, hoàn thiện pháp luật nhằm thúc đẩy hoạt động và đổi mới sáng tạo ở các doanh nghiệp nhỏ và vừa

Trong bối cảnh cuộc Cách mạng công

ngành lần thứ tư, việc tiếp tục đầu tư và đổi mới công nghệ là yếu tố sống còn để doanh nghiệp nhỏ và vừa phát triển bền vững, thích ứng nhanh với sự biến đổi của thị trường và đáp ứng tốt hơn nhu cầu của người tiêu dùng, đóng góp quan trọng cho phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Để khắc phục những hạn chế về cơ chế khuyến khích đổi mới sáng tạo trong doanh nghiệp nhỏ và vừa, Việt Nam cần quan tâm và có nhiều giải pháp mạnh mẽ hơn trong thời gian tới. Cụ thể:

Thứ nhất, trong xây dựng và thi hành pháp luật, cần phải xóa bỏ mọi tư tưởng, quan niệm, rào cản đang cản trở sự phát triển. Cần nâng cao nhận thức, đột phá về đổi mới tư duy, xác định quyết tâm chính trị mạnh mẽ, quyết liệt lãnh đạo, chỉ đạo, tạo xung lực mới, khí thế mới trong toàn xã hội về phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia. Khẩn trương, quyết liệt hoàn thiện thể chế; xóa bỏ mọi tư tưởng, quan niệm, rào cản đang cản trở sự phát triển; đưa thể chế thành lợi thế cạnh tranh trong phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia (Nghị quyết số 57-NQ/TW).

Vì vậy, việc sửa đổi, hoàn thiện hệ thống pháp luật để tháo gỡ “điểm nghẽn” trong hoạt động khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo theo hướng chấp nhận rủi ro, đầu tư mạo hiểm và độ trễ trong nghiên cứu khoa

học, phát triển công nghệ, đổi mới sáng tạo. Cụ thể, sửa đổi Luật Khoa học và Công nghệ năm 2013 và các luật có liên quan trong dự án Luật Khoa học, Công nghệ và Đổi mới sáng tạo. Trong đó, tập trung vào 03 nội dung: (i) tháo gỡ các khó khăn, vướng mắc, tạo hành lang pháp lý thuận lợi thúc đẩy khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo; (ii) đơn giản hóa thủ tục hành chính, đẩy mạnh phân cấp, phân quyền trong công tác quản lý nhà nước; (iii) tập trung nguồn lực đầu tư từ ngân sách nhà nước và thu hút nguồn lực đầu tư ngoài ngân sách nhà nước cho khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo.

Cùng với đó, bổ sung các chính sách tháo gỡ “điểm nghẽn” và hoàn thiện dự thảo Luật Công nghiệp công nghệ số; xây dựng cơ chế, chính sách ưu đãi và đơn giản hóa thủ tục hành chính về đầu tư trong lĩnh vực khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số để thu hút, sử dụng hiệu quả mọi nguồn lực đầu tư... Ngoài ra, cần tăng cường đầu tư, hoàn thiện hạ tầng cho khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia. Phấn đấu đến năm 2030, có các dự án, chương trình trong lĩnh vực bán dẫn, trí tuệ nhân tạo, công nghệ số, nhà máy thông minh, đô thị thông minh... được triển khai. Đồng thời, xây dựng chính sách ưu đãi về thuế đối với các hoạt động đầu tư, mua, thuê các sản phẩm, dịch vụ số; xây dựng cơ chế, chính sách hỗ trợ, khuyến khích việc xây dựng các phòng thí nghiệm, trung tâm nghiên cứu và phát

triển khoa học, công nghệ; xây dựng ngành công nghiệp Internet vạn vật (IoT) và hướng đến xây dựng khu công nghiệp chuyên biệt phát triển IoT bằng cách có những chính sách ưu đãi thu hút nhà đầu tư và startup trong nước và trên toàn thế giới về IoT như miễn/giảm thuế doanh nghiệp trong 05 - 10 năm cho các công ty nghiên cứu, sản xuất IoT, ưu đãi thuế nhập khẩu linh kiện IoT, cảm biến, chip...; tạo ra các quỹ hỗ trợ IoT. Đồng thời, cần quy hoạch vị trí xây dựng IoT và hợp tác với các trường đại học hàng đầu để đầu tư nhân lực cho IoT.

Thứ hai, cần có cuộc cách mạng chuyển đổi số tạo xung lực mới, đột phá về đổi mới sáng tạo từ trong các văn bản pháp luật có liên quan. Việt Nam đang đứng trước yêu cầu cần có chủ trương, quyết sách mạnh mẽ, mang tính chiến lược và cách mạng để tạo xung lực mới, đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số, để đưa đất nước phát triển mạnh mẽ trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên giàu mạnh, hùng cường. Phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số đang là yếu tố quyết định sự phát triển của các quốc gia; là điều kiện tiên quyết, thời cơ tốt nhất để nước ta phát triển giàu mạnh, hùng cường trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

Thời gian qua, Đảng và Nhà nước đã có nhiều chủ trương, chính sách đẩy mạnh ứng dụng, phát triển khoa học, công nghệ, thúc đẩy đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số, chủ

động, tích cực tham gia cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và đã đạt được nhiều kết quả quan trọng. Tuy nhiên, tốc độ và sự bứt phá về phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia còn chậm. Do đó, Nghị quyết số 57-NQ/TW với quan điểm phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia là đột phá quan trọng hàng đầu, là động lực chính để phát triển nhanh lực lượng sản xuất hiện đại, hoàn thiện quan hệ sản xuất, đổi mới phương thức quản trị quốc gia, phát triển kinh tế - xã hội, ngăn chặn nguy cơ tụt hậu, đưa đất nước phát triển bứt phá, giàu mạnh trong kỷ nguyên mới.

Thứ ba, đưa việc đổi mới hoàn thiện thể chế thành lợi thế trong hoạt động và đổi mới sáng tạo của các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Trong kỷ nguyên mới, khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo gắn chặt với chuyển đổi số, đây là sự gắn bó khách quan, yêu cầu tất yếu. Theo Tổ chức Hợp tác và Phát triển kinh tế (OECD), đổi mới sáng tạo là quá trình phát triển và giới thiệu một sản phẩm mới hoặc cải tiến liên tục cho sản phẩm, hoặc quy trình mới, một phương pháp tiếp thị mới, một phương pháp tổ chức mới hoặc cải thiện đáng kể trong hoạt động sản xuất, kinh doanh. Theo Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017, khởi nghiệp đổi mới sáng tạo là quá trình khởi nghiệp dựa trên việc tạo ra hoặc ứng dụng kết quả nghiên cứu, giải pháp kỹ thuật, công nghệ, giải pháp quản lý để nâng cao năng suất, chất lượng, giá trị gia

tăng của sản phẩm, hàng hóa và có khả năng tăng trưởng nhanh.

Như vậy, doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp đổi mới sáng tạo là những doanh nghiệp nhỏ và vừa áp dụng các ý tưởng, phương pháp, sản phẩm hoặc dịch vụ mới để tạo ra giá trị kinh tế và cải thiện chất lượng cuộc sống. Chính vì vậy, để các doanh nghiệp này hoạt động và đổi mới sáng tạo hiệu quả cần:

Một là, thúc đẩy doanh nghiệp vừa và nhỏ thực hiện tốt trách nhiệm xã hội. Trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp vừa và nhỏ là một phần quan trọng quyết định đến sự phát triển bền vững hay lạc hậu của một nền kinh tế. Một doanh nghiệp thực hiện tốt trách nhiệm xã hội của mình (trách nhiệm từ thiện, trách nhiệm đạo đức, trách nhiệm kinh tế) có thể xem là một doanh nghiệp đang trên đà đổi mới sáng tạo vì doanh nghiệp đó đang dần đổi mới trong tư duy kinh doanh dài hạn, chấp nhận thích nghi với mọi sự thay đổi và tạo ra môi trường làm việc tốt để nhân viên không ngừng sáng tạo và cống hiến. Không chỉ như vậy, việc doanh nghiệp thực hiện tốt và đầy đủ trách nhiệm xã hội còn là cách thức mang họ đến gần hơn với người sử dụng sản phẩm. Trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp bao gồm trách nhiệm bảo vệ môi trường theo quy định của pháp luật hiện hành và xu hướng phát triển của thế giới hiện nay hướng đến việc doanh nghiệp, cá nhân, tổ chức sử dụng sản phẩm thân thiện với môi trường; do vậy, khi nghiên cứu về cách thức để thực hiện trách nhiệm bảo vệ môi trường

của mình, doanh nghiệp có thể kết hợp với xu hướng để tạo ra sự đổi mới về sản phẩm. Sự đổi mới sản phẩm này có thể thấy trong hợp tác giữa Adidas với Parley for the Oceans để sản xuất giày từ nhựa tái chế đại dương hoặc Starbucks sử dụng 100% cà phê có nguồn gốc bền vững. Chính vì sự đổi mới trong sản phẩm này, năm 2019, Adidas đã bán được 11 triệu đôi giày Parley giúp doanh thu của hãng tăng mạnh.

Từ những phân tích nêu trên cho thấy mối quan hệ giữa thực hiện trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp và đổi mới sáng tạo là mối quan hệ thúc đẩy, cùng phát triển. Chính vì thế, tăng cường truyền thông, định hướng doanh nghiệp, tăng cường các buổi tọa đàm, tập huấn ở các địa phương, nâng cao kiến thức của các cán bộ địa phương về thực hành kinh doanh có trách nhiệm là giải pháp cụ thể và thiết thực nhất trong giai đoạn hiện nay.

Hai là, lấy hiệu quả kinh tế - xã hội và phần thưởng làm thước đo, tiêu chuẩn cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ phấn đấu. Khi nền kinh tế phục hồi trở lại, nhiều nhà đầu tư nước ngoài thâm nhập vào thị trường Việt Nam dẫn đến tỷ lệ cạnh tranh trong mỗi ngành, nghề sẽ tăng lên đáng kể đòi hỏi các doanh nghiệp bắt buộc phải có những đổi mới sáng tạo để có thể duy trì. Chính phủ có thể nghiên cứu và ban hành các chính sách khác nhau như dành ưu đãi về thuế, vốn vay, hỗ trợ công nghệ để khuyến khích doanh nghiệp nhỏ và vừa có mục tiêu, động lực phát triển. Ví dụ, ở Việt Nam hiện nay,

các doanh nghiệp đạt chứng nhận sản xuất sạch hơn, giảm phát thải CO₂ có thể được hưởng ưu đãi thuế và quỹ hỗ trợ từ Chính phủ. Chính sách này vừa hỗ trợ phát triển đất nước bền vững vừa hỗ trợ doanh nghiệp phát triển toàn diện, nâng cao hiệu quả kinh tế. Thêm vào đó, cần áp dụng những tiêu chuẩn, điều kiện đánh giá doanh nghiệp vừa và nhỏ hằng năm, những doanh nghiệp được vinh danh sẽ có những khoản hỗ trợ khác nhau từ Chính phủ.

Ba là, hoàn thiện thể chế, các chính sách hỗ trợ, ổn định môi trường kinh doanh. Xây dựng hệ thống pháp luật đầy đủ, hoàn chỉnh, đồng bộ, thống nhất, minh bạch, khả thi, phù hợp với thực tế và thông lệ quốc tế. Cần rà soát thường xuyên hệ thống quy định pháp luật về doanh nghiệp nhỏ và vừa; sửa đổi những quy định còn chồng chéo, trùng lặp. Đẩy mạnh nghiên cứu khoa học, công nghệ, hình thành các trung tâm nghiên cứu và đổi mới sáng tạo để chuyển giao công nghệ cho doanh nghiệp nhỏ và vừa. Các địa phương cần xây dựng chiến lược phát triển doanh nghiệp đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045, trong đó, cần chú trọng, ưu tiên phát triển khu vực doanh nghiệp nhỏ và vừa phù hợp với định hướng phát triển, điều kiện kinh tế - xã hội và tiềm năng, nguồn lực của các địa phương.

Bốn là, tập trung cải thiện mạnh mẽ môi trường đầu tư kinh doanh, tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa. Tiếp tục cải thiện môi trường đầu tư kinh doanh, nâng cao chỉ số năng lực cạnh tranh

cấp tỉnh (PCI) và chỉ số hiệu quả quản trị và hành chính công cấp tỉnh (PAPI). Đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính: rà soát, cắt bỏ những thủ tục không cần thiết, đơn giản hóa các thủ tục hành chính theo hướng rút ngắn quy trình xử lý, giảm thời gian thực hiện, giảm chi phí hành chính. Công khai, minh bạch thủ tục hành chính thuộc thẩm quyền giải quyết của các cơ quan, đơn vị; cung cấp thông tin để duy trì và cập nhật cơ sở dữ liệu quốc gia về thủ tục hành chính. Nâng cao chất lượng phục vụ của các cơ quan hành chính nhà nước, công tác phối hợp giữa các sở, ngành và cấp huyện. Tăng cường kỷ luật, kỷ cương hành chính gắn với trách nhiệm và trách nhiệm giải trình của cơ quan nhà nước, cán bộ, công chức liêm chính phục vụ Nhân dân và cộng đồng doanh nghiệp. Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin - truyền thông trong hoạt động của cơ quan nhà nước, giải quyết thủ tục hành chính cho người dân, doanh nghiệp. Nâng cao hiệu quả hoạt động của Cổng thông tin điện tử dịch vụ hỗ trợ doanh nghiệp. Tiếp tục triển khai thực hiện hiệu quả kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ doanh nhân gắn với nâng cao năng lực cạnh tranh, hội nhập cho doanh nghiệp giai đoạn 2020 - 2030, tầm nhìn đến năm 2045.

Hỗ trợ và tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp nhỏ và vừa được tiếp cận các nguồn lực, như đất đai, tài chính, lao động, khoa học, công nghệ...; hoàn thiện cơ chế, chính sách để xây dựng và phát triển hạ tầng thông tin dữ liệu về doanh nghiệp hoạt động

cùng ngành hàng, về thị trường vốn, thị trường lao động, thị trường khoa học, công nghệ...

Năm là, nâng cao năng lực của chủ doanh nghiệp, giám đốc và cán bộ quản lý doanh nghiệp về quản trị kinh doanh, quản trị chiến lược. Doanh nhân cần thường xuyên cập nhật tri thức mới, những kỹ năng cần thiết để lãnh đạo doanh nghiệp đủ sức cạnh tranh trên thị trường. Đặc biệt, chú trọng chiến lược cạnh tranh và những kỹ năng mang tính chiến lược, như quản trị chiến lược, quản trị rủi ro, sự nhạy cảm trong quản lý. Mở các lớp đào tạo, bồi dưỡng cho lãnh đạo doanh nghiệp nhỏ và vừa nhằm nâng cao khả năng phân tích, dự báo và định hướng chiến lược phát triển... Khích lệ, động viên doanh nghiệp nhỏ và vừa cần nêu cao tinh thần, ý thức vươn lên, phát huy lợi thế, nâng cao sức cạnh tranh của mình.

Sáu là, doanh nghiệp nhỏ và vừa cần có chiến lược phù hợp trong việc lựa chọn thị trường, phân khúc thị trường để khai thác, kinh doanh trên cơ sở quy mô, tiềm lực, loại hình hoạt động; chọn lựa phân khúc thị trường phù hợp là một giải pháp, đồng thời, chuẩn bị kỹ lưỡng, an toàn cho sự phát triển ổn định của mỗi doanh nghiệp. Mặt khác, mỗi doanh nghiệp cần khai thác hiệu quả các nguồn lực hỗ trợ, thúc đẩy phát triển, như: các giải pháp hỗ trợ từ nhà đầu tư trong nước và nước ngoài; các chính sách, kế hoạch hỗ trợ của Nhà nước về nguồn vốn, tài chính, công nghệ, quản trị, kinh doanh.

Bảy là, tăng cường sự liên minh, liên kết của nhóm doanh nghiệp kinh doanh, hoạt

động trong cùng ngành, nghề dưới các hình thức như hợp tác kinh doanh, liên doanh, liên danh... Đây là giải pháp phù hợp với doanh nghiệp nhỏ và vừa nhằm phát huy vai trò, thế mạnh. Trong bối cảnh mở cửa và hội nhập quốc tế sâu rộng, Việt Nam đã ký kết nhiều hiệp định thương mại tự do thế hệ mới, để nâng cao năng lực cạnh tranh, doanh nghiệp nhỏ và vừa cần tận dụng tối đa những tiềm lực về vốn, nhân lực, thị trường, văn hóa, kinh nghiệm kinh doanh... Các doanh nghiệp nhỏ và vừa cần biết cách giữ mối quan hệ tốt đẹp với các doanh nghiệp lớn trong bối cảnh thị trường cạnh tranh khốc liệt. Đặc biệt, các doanh nghiệp nhỏ và vừa cần minh bạch hoạt động và báo cáo tài chính, nâng cao chất lượng quản trị doanh nghiệp, quản lý rủi ro.

Tám là, các ngân hàng cần tăng cường tìm kiếm và tiếp cận các nguồn vốn cho các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Thiết kế các sản phẩm cho vay đặc thù, phù hợp với đối tượng khách hàng là doanh nghiệp nhỏ và vừa theo từng nhóm ngành, nghề để đáp ứng tốt nhất nhu cầu khách hàng. Đồng thời, đơn giản hóa quy trình cho vay, yêu cầu cung cấp thông tin chính xác và có tư vấn, hướng dẫn chi tiết để các doanh nghiệp nhỏ và vừa có thể nắm bắt, thực hiện có hiệu quả. Bên cạnh đó, cần thúc đẩy phát triển thị trường vốn; tạo điều kiện cho doanh nghiệp nhỏ và vừa huy động vốn thông qua phát hành trái phiếu, cổ phiếu, từ các quỹ đầu tư, giảm sự lệ thuộc quá nhiều vào nguồn vay ngân hàng.

Chín là, phát huy vai trò của các hiệp hội, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp trong việc thúc đẩy sự phát triển của doanh nghiệp nhỏ và vừa. Nâng cao ý thức của cộng đồng xã hội đối với sự phát triển và phát huy vai trò của doanh nghiệp nhỏ và vừa trong phát triển kinh tế - xã hội theo hướng bền vững của từng địa phương cũng như của cả nước trong bối cảnh mới.

Mười là, tạo cơ chế giải quyết tranh chấp nhanh, gọn, hiệu quả và tiết kiệm thời gian, công sức, tiền bạc cho doanh nghiệp nhỏ và vừa thông qua việc tuyên truyền mạnh mẽ và thúc đẩy cơ chế hòa giải thương mại, giải quyết tranh chấp kinh doanh thương mại thông qua tổ tụng trọng tài thương mại đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa của Việt Nam.

Kết luận

Như vậy, các doanh nghiệp nhỏ và vừa có vai trò quan trọng đối với hoạt động đổi mới sáng tạo và sự phát triển bền vững, phù hợp với mục tiêu, yêu cầu và điều kiện phát triển của đất nước trong bối cảnh hiện nay. Do đó, cần có chiến lược phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa trong đổi mới sáng tạo, góp phần bảo đảm phát triển kinh tế - xã hội theo hướng bền vững trong bối cảnh phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Đổi mới sáng tạo là yêu cầu quan trọng trong quá trình phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa. Trong bối cảnh hệ sinh thái đổi mới sáng tạo còn yếu và chưa hoàn thiện, để giải quyết khó khăn này, Quốc hội và Chính phủ cùng với cộng đồng doanh nghiệp cần có

tư duy chiến lược, lựa chọn mô hình đổi mới phù hợp với doanh nghiệp nhỏ và vừa, kết nối với môi trường khoa học, công nghệ, tham gia vào hệ sinh thái đổi mới nhằm đáp ứng nhanh chóng nhu cầu của khách hàng, nâng cao khả năng cạnh tranh của doanh nghiệp nhỏ và vừa, góp phần đưa Việt Nam trở thành trung tâm đổi mới sáng tạo trong khu vực và trên thế giới □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Kế hoạch và Đầu tư (2024), “*Sách trắng doanh nghiệp Việt Nam năm 2024*”, Nxb. Thống Kê.
2. Cục Thông tin khoa học và công nghệ quốc gia, “*Chỉ số đổi mới sáng tạo toàn cầu 2024: Việt Nam tiếp tục tăng 2 bậc, xếp hạng 44/133 nền kinh tế*”, https://vista.gov.vn/vn-uploads/chien-luoc-phat-trien/2024_10/btld-so10-2024_1.pdf, truy cập ngày 19/01/2025.
3. Đức Trung, “*Tình hình thu hút đầu tư nước ngoài 11 tháng năm 2024*”, <https://www.mpi.gov.vn/portal/Pages/2024-12-4/Tinh-hinh-thu-hut-dau-tu-nuoc-ngoai-11-thang-nam-2rmt56i.aspx>, truy cập ngày 19/01/2025.
4. Thùy Dương, Quốc Toàn, “*Đổi mới sáng tạo đóng góp tới 95% mức độ cạnh tranh của nền kinh tế*”, <https://vjst.vn/vn/tin-tuc/8019/doi-moi-sang-tao-dong-gop-toi-95-muc-do-cananh-tranh-cua-nen-kinh-te.aspx>, truy cập ngày 19/01/2025.
5. Trang thông tin điện tử tổng hợp Ban Chính sách, chiến lược Trung ương, “*Tạo động lực tăng trưởng mới*”, <https://kinhtetrunguoc.vn/kinh-te/kinh-tet-vi-mo/tao-dong-luc-tang-truong-moi.html>, truy cập ngày 19/01/2025.